dienstGezondheid & Jeugd zhz

Tussenopbrengst ervaringen en voorbeelden invloed gemeenteraden op GR DG&J

Tussenopbrengst voor toetsing en verrijking door gemeenteraden

13 oktober 2026

Inhoudsopgave

1 Inleiding 3

2 Wat gaat goed en willen we behouden? 3

2.1 Werkwijze gemeente 3
2.2 Raadsbijeenkomst gemeenschappelijke regelingen 3

3 Wat willen we verbeteren? 3

3.1 Transparantie in besluitvorming 4
3.2 Kunnen gemeenteraden voldoende invloed uitoefenen? 5
3.3 Overige verbetermogelijkheden 6

1 Inleiding

Het algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling DG&J heeft eind 2025 de griffies verzocht om medewerking bij het ophalen van ervaringen bij hun gemeenteraad, over hun invloed op de gemeenschappelijke regeling (hierna: GR). Ook is een aantal GR'en in de regio gevraagd naar goede voorbeelden. In de aanloop naar de verkiezingen bleek het echter voor veel gemeenteraden niet mogelijk om input mee te geven. Het bestuur heeft daarom besloten om ná de verkiezingen de hoofdlijn van de ontvangen input (van de gemeenten Gorinchem, Papendrecht, Sliedrecht en Zwijndrecht) via een zienswijzeprocedure voor te leggen aan de gemeenteraden, voor toetsing en verrijking. Zo worden alle raden in de gelegenheid gesteld om input te geven en kunnen raden die al input hebben geleverd, indien gewenst nog een reflectie geven op het geheel.

In dit document vindt u de hoofdlijn van de ontvangen input. De input is geclusterd in 'Wat gaat goed en willen we behouden?' en 'Wat willen we verbeteren?'. De evaluatievragen die u tegenkomt in dit document, zijn afkomstig uit het voorstel voor het inrichten van een periodieke evaluatie van de GR DG&J, dat het algemeen bestuur heeft vastgesteld op 30 oktober 2025.

2 Wat gaat goed en willen we behouden?

2.1 Werkwijze gemeente

1. Een aantal gemeenten bundelt alle zienswijzen over begroting en jaarstukken van verschillende GR'en. Deze stukken worden afhankelijk van de werkwijze in de gemeente besproken in één opiniërende/beeldvormende en één oordeels- en/of besluitvormende raadsvergadering. Dit zorgt voor samenhang en overzicht, waar de raad zijn controlerende en sturende rol beter kan uitoefenen. Na goedkeuring door de raad worden de zienswijzebrieven verstuurd naar de besturen van de betreffende regelingen.

2. Een aantal gemeenten gebruikt jaarlijks een risicomatrix om de risico's van GR'en in kaart te brengen. Deze matrix biedt inzicht in zowel de inhoudelijke als financiële impact van een regeling. Hierdoor kan de raad beter beoordelen welke risico's er zijn en hoe deze worden beheerst door de GR'en.

2.2 Raadsbijeenkomst gemeenschappelijke regelingen

De jaarlijkse gezamenlijke beeldvormende raadsbijeenkomst die georganiseerd wordt vanuit de GR'en rondom de jaarstukken en begroting wordt zeer gewaardeerd. Dit helpt om meer inzicht te krijgen in de gang van zaken binnen de GR'en. Gehoopt wordt dat steeds meer raadsleden gebruik zullen maken van dit moment.

3 Wat willen we verbeteren?

In dit deel vindt u de verzamelde ervaringen naar aanleiding van de eind 2025 aangeleverde evaluatievragen, uitgesplitst naar 'Transparantie in besluitvorming' en 'Kunnen gemeenteraden voldoende invloed uitoefenen?'. Daarnaast is er nog een onderdeel 'Overige opgehaalde verbetermogelijkheden' toegevoegd.

3.1 Transparantie in besluitvorming

Evaluatievragen:

a) Worden raadsleden tijdig geïnformeerd over besluiten, waarbij de voorstellen zijn voorzien van een context, alternatieven zijn afgewogen en de financiële, juridische consequenties en risico's in beeld zijn gebracht.

b) Zijn deze stukken openbaar en goed toegankelijk voor de raadsleden?

c) Is er bij betrokkenen, maar met name de raadsleden, duidelijkheid over de te volgen procedures voor besluitvorming?

d) Zijn daarbij rollen van de leiding van de ambtelijke organisatie, de leden van het dagelijks en algemeen bestuur en de gemeenteraden onderscheiden, goed vastgelegd én wordt hiernaar ook in de praktijk gehandeld?

3.1.1 Tijdigheid en volledigheid van informatie (1.a, 1.b)

1. In de praktijk worden voorstellen en onderliggen stukken regelmatig kort voor zienswijze aan de raad worden aangeboden. Dit beperkt de mogelijkheid tot zorgvuldige advisering en inhoudelijke afweging, zeker wanneer termijnen samenvallen met recesperiodes van college en raad. Hoewel stukken in beginsel openbaar en toegankelijk zijn, wordt de ervaren toegevoegde waarde verminderd door de beperkte voorbereidingstijd.

2. Er zijn verbeterkansen in de aansluiting van de sturingsinformatie uit de planning- en control-documenten van de dienst op de planning- en control-cyclus en documenten van de afzonderlijke gemeenten. Een meer congruente opzet en timing kan de leesbaarheid, vergelijkbaarheid en bestuurlijke duiding voor raadsleden versterken. In het kader van de democratische legitimiteit is onze oproep om de raad tijdiger te informeren en keuzes eerder te verantwoorden richting gemeenteraden. We vinden het belangrijk dat er wordt gewerkt aan de volledigheid, vindbaarheid en duidelijkheid van de informatie die bij de DG&J beschikbaar is. Het gaat daarbij niet alleen om stukken voor de raad maar ook om stukken die inzicht geven in wat de DG&J doet. Welke informatie is er beschikbaar? Waar is deze te vinden? Op deze manier kan de raad beter sturen.

3. Het is essentieel dat de sturingsinformatie uit de Planning & Control-documenten van de GR DG&J en de gemeenten goed op elkaar aansluiten. Dit betekent dat de informatie over weerstandsratio en norm actueel, duidelijk en vergelijkbaar moet zijn, zodat de raad zijn controlerende taak effectief kan uitvoeren.

4. Het is belangrijk dat de gemeenteraad in de P&C-documenten kan lezen waar de GR het geld dat gemeenten bijdragen aan uitgeeft en of dit de resultaten en kwaliteit oplevert die men beoogt.

5. Het is van belang dat de GR DG&J zich aan de afspraken houdt met betrekking tot het vormen van bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves mogen alleen worden aangewend met expliciete instemming van alle deelnemende gemeenteraden. Een heldere onderbouwing van doel, noodzaak en alternatieven is hierbij onmisbaar.

3.1.2 Procedures, governance en rolvastheid (1.c, 1.d)

1. Rollen en verantwoordelijkheden tussen ambtelijke organisatie, dagelijks en algemeen bestuur en gemeenteraden zijn formeel vastgelegd, maar worden in de

praktijk niet altijd als eenduidig en consequent ervaren. Echter, niet altijd is er een helder beeld bij betrokkenen, waaronder raadsleden, wie wanneer aan zet is als het gaat om eigenaarschap en governance. Dit is deels inherent aan de constructie van een gemeenschappelijke regeling. Door de complexiteit van de governance en de beperkte samenhang in sturingsinformatie is niet altijd duidelijk hoe keuzes tot stand komen en hoe de raad hierop kan sturen. Het is goed dat de DG&J de gemeenteraden bij aanvang van de nieuwe raadsperiode (maart 2026) opnieuw informeert over de rollen, taken en verantwoordelijkheden rondom de GR'en hierbij aandacht besteedt aan de instrumenten die de raad beschikbaar heeft.

2. Daarnaast is het tijdig aanleveren van de controleverklaring bij de jaarstukken een belangrijk verbeterpunt, omdat dit essentieel is voor een goede beoordeling van financiële rechtmatigheid en doelmatigheid door raden. Andere regelingen leveren deze verklaring begin mei aan, waardoor de raad voldoende tijd heeft om zijn controlerende rol uit te oefenen en eventuele vragen te stellen. Dit draagt bij aan transparantie en versterkt het vertrouwen in de financiële verantwoording van GR DG&J.

3. Het vraagstuk rondom de indexering vraagt om een eenduidige, gezamenlijke benadering, zodat alle deelnemende gemeenten op een voorspelbare en evenwichtige wijze worden geconfronteerd met financiële ontwikkelingen. Het is noodzakelijk dat hier nadere afspraken over worden gemaakt. Dit zal bijdragen aan een toekomstbestendige samenwerking.

3.2 Kunnen gemeenteraden voldoende invloed uitoefenen?

Evaluatievragen:

a) Kunnen zij ten aanzien van belangrijke besluiten zienswijzen indienen (en dat kan meer zijn dan alleen de wettelijk verplichte zienswijze op de begroting) en wordt er adequaat gereageerd op dergelijke zienswijzen?
b) Legt de eigen wethouder (als lid van het algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling) goed verantwoording af aan de raad over wat er met de GR wordt bereikt en hoe besluiten en resultaten tot stand komen?
c) Is daarbij voldoende ruimte voor interpellatie, moties of raadsvragen en handelt de wethouder deze serieus af?
d) Is de houding van de raad actief en betrokken?

3.2.1 Zienswijzen en reactie daarop (2.a)

1. Formeel bestaat de mogelijkheid voor gemeenteraden om zienswijzen in te dienen, maar de korte termijnen beperken de ruimte voor een zorgvuldige inhoudelijke inbreng. Dit geldt niet alleen voor wettelijk verplichte momenten (zoals de begroting), maar ook voor andere belangrijke besluiten en evaluaties. Het AB en de wethouder worden verzocht om duidelijker zichtbaar te maken wat er met de input van de raad gebeurt en hoe de invloed van de raad wordt geborgd. Daarnaast wordt een scherpe onderbouwing gevraagd wanneer onderdelen uit de zienswijze niet worden meegenomen in besluitvorming.

2. Het indienen van een zienswijze als gemeentelijk sturingsmiddel wordt krachtiger als gemeenten samen dezelfde zienswijze indienen en zo een meerderheid vormen in een algemeen bestuur. Daarbij is ook timing belangrijk, bijvoorbeeld door ambtelijk al vroeg in het jaar en vanuit alle deelnemende gemeenten eenzelfde brief of eenzelfde kader en een eenzelfde budgettaire ruimte mee te geven. Of door

ambtelijk vroeg bepaalde zaken te agenderen bij de GR, zodat men ook eerder in het proces een punt kan maken op het moment dat de discussie nog openligt. Hierin kan nog krachtiger met elkaar worden opgetreden.

3. Het is belangrijk dat de bestuurders de goede gesprekken gaan voeren en er een soort lobby wordt opgestart. Alleen een zienswijze en alleen de politieke lijn volgen is soms niet voldoende. Daarom mag de bestuurlijke lijn ook stevig bewandeld worden.

4. Het is wenselijk dat gemeenteraden worden betrokken bij grote koerswijzigingen of grote inhoudelijke veranderingen. Het AB wordt gevraagd om hiervoor structurele beïnvloedingsmomenten in te plannen, zodat de gemeenteraad tijdens het proces input kan meegeven in plaats van achteraf met een zienswijze.

3.2.2 Verantwoording door de wethouder (2.b)

Over het algemeen is er tevredenheid over de gesprekken met en terugkoppeling van de wethouder waar het de DG&J betreft. Toch bestaat de behoefte om bij besluiten, resultaten en grote wijzigingen explicieter en vaker geïnformeerd te worden. Hierin heeft de wethouder een belangrijke rol, maar ook het AB.

3.2.3 Interpellatie, moties en raadsvragen (2.c)

Formeel zijn instrumenten als raadsvragen, moties en interpellaties beschikbaar. In de praktijk wordt ervaren dat de ruimte voor betekenisvolle beïnvloeding wordt beperkt door tijdsdruk en het moment waarop informatie wordt gedeeld. Ook de raden zelf zijn aan zet om de instrumenten goed en tijdig in te zetten. Het helpt de raad als de DG&J zoals aangegeven de nieuwe raad uitleg geeft over rollen, taken en verantwoordelijkheden en hoe de raad zijn instrumenten kunnen inzetten.

3.2.4 Houding en betrokkenheid van de raad (2.d)

De betrokkenheid van de raad is er zeker, maar staat onder druk door beperkte tijd, onduidelijkheid over beïnvloedingsmomenten en het gevoel dat signalen en evaluaties onvoldoende worden opgevolgd. De actieve rol van de raad kan worden versterkt door hieraan met elkaar te werken.

3.3 Overige verbetermogelijkheden

3.3.1 Bredere evaluatie

Gevraagd wordt om breder te evalueren dan een technische evaluatie die alleen gaat over bestuurlijke legitimiteit en democratische controle. Gevraagd wordt om breder te evalueren en het te hebben over de verdeling van rollen, taken en verantwoordelijkheden ten aanzien van alle merken (waaronder leerplicht, serviceorganisatie jeugd, veilig thuis). In aanvulling hierop wordt de DG&J gevraagd om in volgende evaluaties ook inhoudelijke aspecten mee te nemen zoals de afwegingen die gemaakt zijn tussen kosten en kwaliteit en publieke waarden (denk aan gelijke kansen, veiligheid). Er wordt een procesvoorstel gevraagd om volgend op deze technische evaluatie stappen te zetten richting een bredere evaluatie met inbreng van de gemeenteraden, voor het nog beter in positie brengen van de gemeenteraad.

3.3.2 Informele gemeenschappelijke adviescommissie DG&J

Als voorbeeld worden de informele gemeenschappelijke adviescommissies van Waardenlanden en Avrès genoemd. De adviescommissie Waardenlanden ondersteunt raadsleden inhoudelijk bij het opstellen van zienswijzen over financiële stukken. Het advies is in 2025, na raadsbehandeling, verwerkt in de definitieve zienswijzebrief van de gemeente. In het geval van Avrès stellen raadsleden zelfstandig zienswijzen op, die vervolgens zijn meegenomen in de beraadslagingen en de definitieve zienswijzebrief bij de begroting 2026 en jaarstukken 2024 van Avrès. Deze informele commissie wordt geëvalueerd, met als doel de rol van de raad te versterken en de samenwerking tussen gemeenten te optimaliseren.

3.3.3 Goede voorbeelden van andere GR'en

De GR Sociaal Drechtsteden, GR Veiligheidsregio ZHZ en GR OZHZ hanteren in grote lijnen dezelfde werkwijze als de GR DG&J bij het samenwerken met gemeenteraden. Een goed voorbeeld van de GR OZHZ, is het actief attenderen van de griffies van de gemeenten zodra de openbare AB-stukken op de website staan, zodat de griffies dit onder de aandacht van de gemeenteraadsleden kunnen brengen. Kort na elke AB-vergadering stuurt de GR OZHZ een informele terugkoppeling (nieuwsbrief) van wat is besproken en besloten naar de griffies, die dit kunnen doorsturen naar de gemeenteraadsleden.

dienstGezondheid & Jeugd zhz

Karel Lotsyweg 40
Postbus 166, 3300 AD Dordrecht

078 770 8500
info@dgjzhz.nl
www.dienstgezondheidjeugd.nl